
NÚRIA ALTURO & KEES HENGVELD

LA MOTIVACIÓ PRAGMÀTICA DE LA COHESIÓ EN LA CONVERSA*

1. INTRODUCCIÓ

En aquest article volem donar compte de la motivació pragmàtica de la cohesió a través de l'anàlisi d'un text argumentatiu conversacional, és a dir, en un context en què es fa evident la construcció conjunta del discurs per part dels participants en la interacció verbal. El treball se situa en el marc teòric de la Gramàtica Discursiva i Funcional (Functional Discourse Grammar, FDG,¹ Hengeveld & Mackenzie 2008, 2009), encara que n'evitem el formalisme, i suposa l'aplicació a la conversa d'un treball previ en què els autors exploren les possibilitats de l'aplicació del model FDG a l'estudi de la cohesió (Alturo & Hengeveld, en preparació), tant pel que fa a la seva vessant pragmàtica, que tractem en aquest treball, com a la seva vessant semàntica, de la qual no ens ocupem aquí.

(*) Aquest treball ha estat possible gràcies al finançament del Ministerio de Ciencia e Innovación (PR2008-0176, FFI2008-01230/FILO). Agraïm a Josep Besa, Òscar Bladas, Marta Fernández-Villanueva, Neus Nogué, Luís Payrató i el revisor anònim que ha llegit una versió prèvia d'aquest treball els seus comentaris i suggeriments.

1. Utilitzem les sigles corresponents a la terminologia original, en anglès, tant per al nom del model teòric (Functional Discourse Grammar, FDG) com per a la denominació de les unitats d'anàlisi (M, A, C, R, T, etc.). Especialment en el cas de les unitats d'anàlisi, el fet que les sigles s'utilitzin en la representació formal de les anàlisis lingüístiques fa recomanable el manteniment d'un formalisme homogeni, independent de la llengua d'exposició del treball.

2. LA GRAMÀTICA DISCURSIVA I FUNCIONAL (FDG)

La Gramàtica Discursiva i Funcional és un model formal de gramàtica de caràcter estructural-funcional (Hengeveld & Mackenzie 2008, 2009). Encara que la Gramàtica Discursiva i Funcional (FDG) està fortament inspirada per la Gramàtica Funcional (FG, Dik 1997),² amb la qual comparteix una orientació funcional-tipològica, se n'allunya considerablement pel fet que (a) s'organitza de dalt a baix, (b) pren l'acte de discurs com a unitat bàsica d'anàlisi, i (c) té un component morfosintàctic i un de fonològic completament desenvolupats. La terminologia que usem en aquest treball es correspon a la que utilitzen Hengeveld i Mackenzie (2008).

La FDG situa la gramàtica en el context més ampli d'una *teoria de la interacció verbal*, que a més d'un *component gramatical* («Grammatical Component») ha d'incloure també un *component conceptual* («Conceptual Component»), un *component contextual* («Contextual Component»), i un *component de sortida* («Output Component»); encara que la FDG, tal com ha estat descrita fins aquests moments, només dóna compte del component gramatical.

En la FDG, el component gramatical inclou els processos de *formulació* i de *codificació* de les expressions lingüístiques, organitzats en una estructura descendent, amb dos *nivells* («Levels») diferents per a cada procés. Així, la gramàtica es *formula* primerament en el *nivell interpersonal* (pragmàtic) i després en el *nivell representacional* (semàntic) i, a partir d'aquests, activa el procés de *codificació*: en primer lloc en el nivell *morfosintàctic*, i després en el *fonològic*. L'*articulació* de les expressions lingüístiques, ja en el *component de sortida*, tanca un procés condicionat pels components *conceptual* i *contextual*. Cada nivell del component gramatical s'organitza, d'altra banda, en *capes* («Layers») superposades que atenen, en cada nivell, diferents aspectes del procés de producció. Aquesta estructura, representada en la figura 1,³ intenta reflectir el procés de producció lingüística, que d'acord amb diversos estudis psicolingüístics (Levelt

2. Vegeu també la introducció a la gramàtica funcional de Dik (FG) de García Velasco (2003), en castellà.

3. La figura 1 no inclou les capes que constitueixen cada nivell. Pel que fa al nivell interpersonal (pragmàtic), del qual ens ocupem en aquest treball, la FDG defineix tres capes: (a) la que correspon als *moviments* (M), on té lloc l'organització textual dels discurs, (b) la que correspon als *actes de discurs* (A), on té lloc l'organització dels actes comunicatius, i (c) la capa *evocativa* (on hi ha el *contingut comunicat*, C), constituït per subactes de *referència* (R) i d'*adscripció* (T), on té lloc l'organització informativa del discurs. Més endavant definim aquestes nocions. L'assignació de la gestió textual a la capa dels moviments (M) en aquest treball té un caràcter exploratori. La posició de la gestió textual en el model FDG és en procés de discussió en el moment de redactar aquest article.

1989) és un procés descendent, que comença en les intencions i acaba en l'articulació de les expressions lingüístiques.⁴ A més, la FDG es fonamenta en dades de tipologia lingüística.

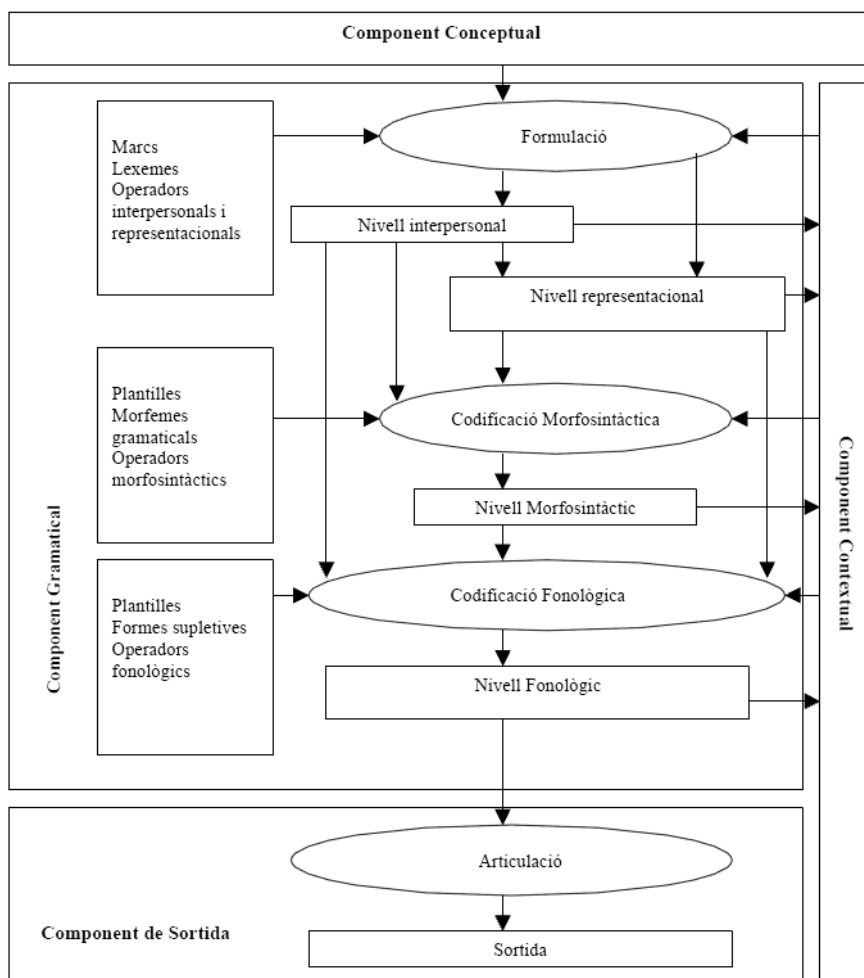

Figura 1. Model teòric de la producció lingüística, segons la FDG (Hengeveld & Mackenzie 2008: 13)

4. En la representació formal de la producció lingüística en el diàleg, el component contextual actua també d'espai d'interacció entre els nivells de la gramàtica de cada participant (Mackenzie 2009).

Tot i que es tracta d'un model de gramàtica, i no d'un model del discurs, la unitat bàsica d'anàlisi en la FDG no és l'oració sinó l'*acte de discurs* (A). Els actes de discurs es poden combinar en unitats més àmplies, com ara *actes de discurs complexos* (CA) (Alturo & Hengeveld, en preparació), i poden formar part d'unitats que intervenen en la gestió textual, com els *moviments* (M). D'altra banda, es poden expressar en la llengua en la forma d'unitats morfosintàctiques de diversos tipus: clàusules, fragments, sintagmes o paraules. Com veurem més endavant, la naturalesa de les unitats d'anàlisi en la FDG és clau per entendre la dimensió pragmàtica de la cohesió.

3. LA MOTIVACIÓ PRAGMÀTICA DE LA COHESIÓ EN LA FDG

La *cohesió* s'entén en aquest treball com el reflex formal de processos contextuais, conceptuals i gramaticals (pragmàtics i semàntics) implicats en la coherència discursiva.⁵ En el component gramatical, tal com es defineix en el model FDG, la cohesió es *formula* en els nivells *interpersonal* (pragmàtic) i *representacional* (semàntic), i es *codifica*, quan escau, en els nivells *morfosintàctic* i *fonològic*.

En aquest treball tractem la *motivació pragmàtica de la cohesió*, és a dir, la gestió de la coherència en el nivell interpersonal de la gramàtica. Ens ocupem dels processos relacionats amb la coherència que formen part del component gramatical tal com es descriu en la FDG, i no dels que formen part del component contextual (l'adequació del text al gènere de discurs, per exemple) o el conceptual (els mecanismes de raonament, per exemple). Tampoc donem compte de la motivació semàntica de la cohesió (que implica relacions de coherència com la causalitat o el paral·lelisme), ni de la seva interacció amb la dimensió pragmàtica, que s'analitzen en un altre treball (Alturo & Hengeveld, en preparació).

La FDG ens permet establir una distinció clara entre la cohesió semàntica i la pragmàtica. La cohesió semàntica és denotativa; sorgeix quan un text denota fets, esdeveniments, individus, etc. que es relacionen en algun món real o possible. La cohesió pragmàtica és accional; sorgeix quan un text està constituït per actes comunicatius que es relacionen en la situació de parla real. En la FDG, el primer tipus de cohesió pertany al nivell representacional, i el segon, al nivell interpersonal.

5. Vegeu Alturo (2010).

La perspectiva d'anàlisi que adoptem parteix, seguint el model FDG, de la consideració de les unitats teòriques que constitueixen les diverses capes del nivell interpersonal de la gramàtica: els *moviments* (M), els *actes de discurs* —elementals (A) o complexos (CA)—, i els *continguts comunicats* (C), constituïts per combinacions de *subactes de referència* (R) i d'*adscripció* (T). Cadascuna d'aquestes unitats participa en la gestió d'un aspecte diferent de l'organització pragmàtica del discurs: els moviments (M), en l'organització textual; els actes de discurs (A, CA), en l'organització dels actes comunicatius, i els continguts comunicats i els subactes (C, R, T), en l'organització de la informació. En la conversa, els parlants tendeixen a construir conjuntament un discurs que és coherent en tots aquests vessants, cosa que es reflecteix en el text que en resulta a través de la propietat que anomenem *cohesió*.

4. LA CONSTRUCCIÓ CONJUNTA DE L'ARGUMENTACIÓ CONVERSACIONAL

La nostra anàlisi se centra en un segment conversacional en què els parlants argumenten de manera coral la decisió de comprar un pi artificial (i), una decisió controvertida en tant que es presenta com una alternativa preferible a la possibilitat de comprar un pi natural a la fira d'Espinelves. La controvèrsia es resol amb la presentació conjunta d'arguments per part dels participants en la conversa, en part perquè la decisió ja ha estat presa i el pi artificial ja s'ha comprat, i en part perquè tots els participants en la discussió comparteixen (o almenys accepten) el mateix punt de vista, sense que això anul·li el caràcter controvertit del dilema que es planteja (l'arbre de Nadal ha de ser natural o artificial?) ni la necessitat de justificar de manera raonada una determinada posició.⁶

6. El caràcter controvertit, obert a la discussió, del punt de vista que es defensa en un text és una propietat fonamental dels textos argumentatius, en contrast amb els explicatius, en què la idea que s'explica és una idea acceptada. Aquesta diferència és particularment rellevant en el cas dels enunciats amb *perquè* (com els que trobem a (i)), que tant poden introduir un argument com una explicació (Eemeren, Grootendorst & Snoeck Henkemans 2002).

- (1)⁷
2149 MAG ((a ALL)) {(??) [4 la tieta Salut] em va [5 dur un--]}
2150 VIE [5 que no pas] a la tar[da\ 6]
2151 MAG {(?) [6 un] ram_] (. o.22) (INH)
2152 MAG (. o.20) de:_
2153 MAG Espinelves\
2154 VIE [1 mhm]
2155 ALL [1 m]:\
2156 MAG (.. o.52) x[2 xx]
2157 ALL [2 jo he pensat_]\
2158 ALL que maco\
2159 ALL {(??) d'on ho} deu haver tret això\
2160 MAG xxx
2161 MAG me'l va dur ahir la tieta {(??) Salut}
2162 MAG (.. o.63) d'allà:_
2163 MAG (. o.15) que [van anar a] Espinelves\
2164 ALL [xx]
2165 ALL (.. o.33) maco\
2166 MAG (.. o.67) i ja veus\
2167 ALL {(??) mhm}
2168 VIE (. o.23) {(AC) nosatres} volíem anar-hi avui p(e)rò:_
2169 MAG {(??) x una cosa\
2170 VIE (.. o.37) al final ens hem [quedat un]:_
2171 MAG {(??) [alt\]}
2172 MAG (.. o.47) quedés una mica_
2173 ALL [sí\
2174 ??? [x]
2175 MAG (.. o.81) xxx
2176 MAG (.. o.30) xx
2177 ALL si nosatres hi volíem anar a comprar el pi_
2178 ALL p(e)rò al final hem decidit comprar-lo artificial:\
2179 MAG (. o.19) qui\
2180 ALL (.. o.44) [el pi:]
2181 VIE [xxx]
2182 MAG sí sí\
2183 ALL (.. o.48) perquè:::_
2184 VIE més ecològic_
2185 VIE i: almenys no embruta\
2186 MAG no fa tanta [1 porqueria]

7. Aquest text forma part del *Corpus Oral de Conversa Col·loquial* del *Corpus de Català Contemporani de la Universitat de Barcelona* (Payrató & Alturo, ed., 2002 i web del Corpus de Català Contemporani de la Universitat de Barcelona, CCCUB, <<http://www.ub.edu/ccub>>). Sobre els criteris de transcripció del text vegeu Dubois *et alii* (1991) i Payrató (1995).

2187 VIE {(P) [1 sí sí\}}
2188 ALL no embreu[tes 2] tant_
2189 VIE {(P) [2 sí\}}
2190 MAG perquè quan s'asseca_ ((ALL hi intercala alguns sons inintel·ligibles))
2191 MAG amb l'escalfor de casa_
2192 MAG [1 cau tot allò\]
2193 ALL [1 cla:r\]
2194 VIE {(P) [2 x\}}
2195 MAG [2 jo] [3 sempre xxxx--]
2196 ALL [3 i no l'has de vigi]lar tant_
2197 ALL i: mira\
2198 VIE p(e)rò i aquesta noia de la floristeria ens han dit aquest matí diu_
2199 VIE clar\
2200 VIE si el compreu natural_
2201 VIE és molt maco i: d'això diu p(e)rò clar\
2202 VIE {(??) diu sí x- --
2203 VIE en (a)cabat li} dèiem_
2204 VIE (. o.22) aquest és un xx--
2205 VIE podem comprar una torratxa grossa i posar-lo a dalt\
2206 VIE (. o.27) se[rà al 1] pati de [2 dalt\
2207 MAG [1 sí\
2208 MAG [2 p(e)rò_]\
2209 MAG [3 sí\
2210 VIE [3 i deixar-lo per sempre més a dalt\
2211 MAG esclar\
2212 MAG bueno\
2213 MAG això sí\
2214 VIE (. o.17) i així\
2215 VIE (. o.19) {(??) diu x no us viuran\}
2216 VIE (.. o.33) diu no us viurà\
2217 VIE diu_
2218 MAG ah\
2219 MAG i per[1 què diu que no viuen_] aquests_ [2 eh_]\
2220 VIE [1 xX(o.85)Xx]
2221 VIE [2 sí\
2222 VIE {(??) tenen--}
2223 VIE (. o.26) diu només que el vulgue- --
2224 VIE que--
2225 VIE no- --
2226 VIE només és per passar aquestes festes i prou\
2227 VIE {(??) si no tindria que vindre_]\
2228 VIE de planter_
2229 VIE [1 que no_]\
2230 MAG [1 sí] [2 sí] sí\
2231 VIE [2 ntx]

2232 VIE (. 0.19) que no no ho diuen\
2233 VIE (. 0.63) i mira\
2234 VIE (... 1.25) i si ha de ser més net aquest atre i una cosa i l'atra:\
2235 VIE fora proble[mes\
2236 [(soroll)]
(Conversa 10, Payrató i Alturo, ed., 2002)

L'argumentació s'inicia a (1) a partir de la narració d'un fet (la tieta Salut li va dur un ram d'Espinelves a MAG, línies 2149-2163). La referència a Espinelves, on pels volts de Nadal se celebra una coneguda fira de venda de pins naturals, activa la referència a un altre fet, fruit de la decisió davant d'un dilema: optar per comprar un pi natural o un d'artificial, que finalment es resol amb la decisió de comprar un pi artificial (línies 2168-2178). El caràcter conflictiu del dilema que es planteja activa la formulació del segment argumentatiu que segueix, on els participants justifiquen de manera conjunta que l'opció d'un pi artificial és la millor. D'acord amb la Teoria Pragmadiàlectica de l'Argumentació (Eemeren *et alii* 2002), es tracta d'una argumentació *no-mixta*, atès que només es defensa que el pi artificial és la millor opció, i no la posició contrària, i *implícita*, ja que només participen en la discussió els parlants que són favorables a aquesta opció. Això no vol dir que no es tingui en compte la posició contrària, que es manifesta exclusivament amb la inclusió d'un contraargument que és immediatament rebutjat:

(2) 2201 VIE és molt maco i: d'això diu p(e)rò clar\
(2002)

Partim de l'assumpció que els participants en la conversa construeixen el text (1) de manera conjunta, amb independència de la responsabilitat de cadascú en els fets que es comenten, és a dir: el regal de la tia Salut d'un ram comprat a Espinelves; la intenció d'ALL i VIE d'anar-hi a comprar un pi, que finalment no es realitza per la decisió de comprar un pi artificial; l'argumentació per la qual es defensa que un pi artificial és una opció millor que un de natural.

No és la nostra intenció explicar per què es produeix, en general, la construcció conjunta del discurs, sinó mostrar que el discurs que es produeix com a resultat d'aquesta producció conjunta té propietats de cohesió que es gestionen en el nivell interpersonal de la gramàtica. La participació conjunta de parlants i oients en la producció del discurs s'ha intentat explicar especialment des de la perspectiva de les teories de la comunicació i el diàleg (Walton & Krabbe 1995; Clark 1996, 2006; Gilbert

2000; Carassa & Colombetti 2009, entre d'altres). Des d'aquesta perspectiva, l'atenció s'ha centrat sobretot en la implicació de parlants i oients en la realització d'actes de parla; més exactament en la possibilitat que el paper de l'oient vagi més enllà de la comprensió de l'acte de parla o la realització d'un efecte perlocutiu, i que l'oient mateix formi part de la formulació de l'acte il·locutiu. Carassa i Colombetti (2009) proposen que tant el *significat del parlant* («Speaker's meaning») com el *significat conjunt* («Joint meaning») formen part de la producció, i que el *significat conjunt* implica l'assumpció de compromisos i obligacions per part de l'oient, i no simplement el reconeixement de les intencions del parlant. Resta molt per dir encara sobre els fets que determinen la construcció conjunta del discurs i, en tot cas, com hem dit, aquest objectiu és fora dels propòsits del nostre article.

5. ELS MOVIMENTS I LA COHESIÓ

En la FDG, el *moviment* (M) és una aportació nova a una interacció en curs, i és a través dels M que es regula l'organització textual del discurs.

L'existència en el model FDG d'una unitat bàsica de l'organització textual del discurs (el *moviment*) sembla donar suport a l'existència d'una dimensió *textual* de la coherència, independent de la coherència *semàntica* i de la *pragmàtica*. La coherència textual seria la responsable de facilitar les transicions en el discurs: la introducció d'un tema nou; la inclusió de parts del discurs que tenen un valor secundari en relació amb l'eix central del text; els intercanvis de torn o els parells adjacents de pregunta-resposta en les interaccions comunicatives, etc. Aquestes transicions són concebudes com a *moviments* en la FDG, que les distingeix clarament d'altres operacions que regulen els actes de discurs i la gestió de la informació. Noteu, però, que en la FDG la dimensió textual forma part de la pragmàtica (el nivell interpersonal de la gramàtica), al costat de la dimensió accional (que regula els actes de discurs) i l'evocativa (que regula la gestió de la informació). En canvi, les relacions logicosemàntiques entre unitats significatives (resultat, causa, paral·lelisme, etc.) formen part de la coherència semàntica. En relació amb la discussió sobre els components semàntics i pragmàtics de la coherència, i el lloc que correspon a la gestió de la textualitat en l'establiment de la coherència, vegeu Redeker (1990), Van Dijk (1990) o Sanders (1997), i, pel que fa a l'espanyol i el català, els treballs posteriors de Romera (2004) i González (2004, 2005), entre molts d'altres.

Hi ha diversos indicadors que assenyalen, en català, el final d'un moviment o l'inici d'un de nou. Alguns d'aquests indicadors apareixen en l'exemple (3), que il·lustra l'organització dels moviments en un fragment del text (1): un canvi de torn de parla (per exemple a M1-M2), la resposta a una pregunta (ex. M2-M3), una expressió d'assentiment (ex. M9), i altres indicadors no categòrics, com la forma descendent d'una seqüència tonal terminal (ex. M7), una pausa llarga o l'allargament del so final d'una seqüència terminal (ex. inici i final d'M6).

(3)

M1	2177 ALL si nosatres hi volíem anar a comprar el pi_ 2178 ALL p(e)rò al final hem dicidit comprar-lo artificia:l_
M2	2179 MAG (. o.19) quí\
M3	2180 ALL (.. o.44) [el pi:\]
M4	2181 VIE [xxx]
M5	2182 MAG sí sí\
M6	2183 ALL (.. o.48) perquè:::_
M7	2184 VIE més ecològic_ 2185 VIE i: almenys no embruta\
M8	2186 MAG no fa tanta [i porqueria\]
M9	2187 VIE {(P) [i sí sí]}
M10	2188 ALL no embru[tes 2] tant
M11	2189 VIE {(P) [2 sí]}

(CCCUB-COC, Conversa 10, Payrató & Alturo, ed., 2002)

Altres indicadors són, per exemple, retroalimentadors del tipus *mbm* (línia 2154 de l'exemple (1)), marcadors discursius (*i mira*, línia 2197 de l'exemple (1)), o una intervenció nova en forma de gest il·lustrador (no exemplificat a (1)).

En un text, les combinacions de M responen a patrons més o menys convencionals: seqüències de pregunta i resposta (M2 i M3 a (3)), expressions d'acceptació d'una idea prèvia (M8 i M9 a (3)), repeticions (M7 i M10 a (3)) i paràfrasis (M7 i M8 a (3)). L'adaptació a aquests patrons en el nivell interpersonal de la gramàtica contribueix a la propietat que percebem com a *cohesió* en el text que produeixen els parlants.

6. ELS ACTES DE DISCURS I LA COHESIÓ

Els actes de discurs regulen l'organització de l'acció, és a dir, la manera com les intencions dels parlants es formulen en el component gramatical. A través dels actes de discurs els parlants declaren un punt de vista, donen notícia d'un fet, demanen informació, es comprometen a fer alguna cosa, expliquen alguna cosa, donen una ordre, prohibeixen alguna cosa, etc.

Els actes de discurs poden prendre la forma d'un acte de discurs *simple* (A) o *complex* (CA). La FDG, seguint Kroon (1995), defineix els *actes de discurs* (A), o actes de discurs simples, com la unitat més petita de comportament comunicatiu. Cada A conté una il·locució (F) que incorpora les propietats lèxiques i formals de l'A que es poden atribuir al seu ús interpersonal. Així, cada F especifica la relació entre el parlant (P₁), l'oient (P₂) i el contingut comunicat (C), la qual pot ser declarativa, interrogativa, imperativa, prohibitiva, comissiva, optativa, etc.⁸ Els *actes de discurs complexos* (CA)⁹ són combinacions d'actes de discurs (A) que realitzen actes complexos com una argumentació, una narració, una explicació, o altres CA més o menys convencionalitzats.

En el text (1), el parlant MAG realitza l'A de donar notícia del fet que la tieta Salut li va dur un ram d'Espinelves, tal com veiem al fragment reproduït a (4). L'A inclou la il·locució (declarativa), els participants (el parlant MAG i els destinataris VIE i ALL) i el contingut comunicat.

- (4) 2149 MAG ((a ALL)) {(??) [4 la tieta Salut] em va [5 dur un--]}
[...]
2151 MAG {(@) [6 un] ram_ } (. o.22) (INH)
2152 MAG (. o.20) de:_
2153 MAG Espinelves\

D'altra banda, en el segment del text (1) que s'inicia en la línia 2168 i acaba en la 2235, els parlants construeixen un CA argumentatiu, que s'obre amb la referència a la decisió de comprar un pi artificial després d'haver considerat la possibilitat de

8. Aquest concepte d'il·locució (F) inclou el que sovint s'anomena *modalitat* (Payrató 2002).

9. La noció d'*acte de discurs complex* (CA), tal com s'utilitza en aquest treball, adapta el concepte d'*acte de parla complex* de la Teoria Pragmadiàctica de l'Argumentació, que descriu l'argumentació i l'explicació com a actes de parla complexos (Eemeren & Grootendorst 1991; Snoeck-Henkemans 2001).

comprar un pi natural a Espinelves. Mitjançant aquest CA, els parlants realitzen l'acte de defensar la tria del pi artificial com la millor opció.

Els límits dels actes de discurs poden coincidir amb els dels moviments, però atès que moviments i actes formen part de capes diferents del nivell interpersonal de la gramàtica, no han de tenir necessàriament la mateixa forma. L'M7 de (3), per exemple, el formen dos A, com veiem a (5):

(5)

M7	A1	2184 VIE més ecològic_
	A2	2185 VIE i: almenys no embruta\

Al mateix temps, un CA es pot iniciar en un moviment i ser interromput per un altre moviment, que pot formar part del mateix CA o introduir un CA diferent. Ho hem vist a (3), on el CA argumentatiu és interromput pels moviments de pregunta (M2: *qui*) i resposta (M3: *el pi*) que realitzen l'acte d'establir un acord entre MAG i ALL sobre quin és el referent de l'anàfora *lo* en el moviment anterior. Igualment, un CA pot estar format de diversos CA o A, per exemple en el cas de CA expositius o narratius que formen part d'un CA argumentatiu més ampli.

La cohesió pragmàtica en aquesta capa del nivell interpersonal es desprèn de l'establiment de relacions de *d'equipol·lència* i de *dependència* entre A o CA, que depenen de les intencions dels actes de discurs simples o complexos que es realitzen. Són relacions d'*equipol·lència* entre actes, per exemple, les que s'estableixen entre els arguments múltiples (independents) o els coordinats¹⁰ d'un CA argumentatiu, o entre els actes que mostren una seqüència d'esdeveniments independents en un CA narratiu. Són relacions de *dependència*, per exemple, la relació entre l'acte que expressa el punt de vista en un CA argumentatiu i els actes que presenten els arguments que defensen aquest punt de vista, o la relació entre l'A nuclear que presenta de manera sintètica els fets que es presenten en un CA narratiu i els A que mostren analíticament aquests fets, que inclouen els esdeveniments que es posen en relleu i els que apareixen com a rerefons.¹¹

10. Pel que fa a les estructures argumentatives (múltiples, coordinades, subordinades) vegeu Snoeck Henkemans (1997).

11. Alturo i Hengeveld (en preparació) proposen una tipologia de relacions de dependència i d'equipol·lència entre A a partir dels tests 1 i 2 de subordinació i coordinació d'Asher i Vieu (2005).

En el text (1), podem observar una relació d'equipol·lència entre l'A de fer saber un propòsit que no s'arriba a realitzar (anar a Espinelves a comprar un pi natural) i l'A de fer saber la decisió de comprar un pi artificial, que anul·la el propòsit anterior (6).¹²

(6)

M1	A1	2177 ALL si nosatres hi volíem anar a comprar el pi_
	A2	2178 ALL p(e)rò al final hem decidit comprar-lo artíficia:l_

La combinació d'aquests actes evidencia el caràcter controvertit del dilema pi natural / pi artificial, davant del qual, com hem vist, els parlants opten per la defensa del pi artificial. En aquest sentit, podem considerar A1 i A2 els components d'un CA que realitza l'acte d'expressar la posició dels parlants en relació amb aquest dilema.

Més endavant (línia 2183), el connector *perquè* indica la relació de dependència que s'estableix entre el punt de vista dels parlants, que s'expressa indirectament en el CA (6), i els arguments que defensen aquest punt de vista (A o CA): el pi artificial és més ecològic¹³ (A, línia 2184), més net (CA, línies 2185-2197), més fàcil de mantenir (CA, línies 2198-2233).

7. ELS CONTINGUTS COMUNICATS I LA COHESIÓ

Mitjançant el *contingut comunicat* (C) el parlant tria tot allò que necessita per evocar una imatge del món. Per tal de construir aquesta imatge realitza un o més sub-actes de *referència* (R) i d'*adscripció* (T). R és l'intent del parlant d'evocar un referent, mentre que T és l'intent del parlant d'evocar un atribut.

C, R i T constitueixen la *capa evocativa* («Evocative Layer») del nivell interpersonal de la gramàtica, que regula l'organització informativa del discurs. L'establiment de la cohesió implica l'assignació a aquestes unitats de les funcions pragmàtiques que la FDG situa en les tres dimensions següents, que es poden combinar: focus-rerefons, tòpic-comentari i contrast-encavalcament.

12. En el nivell representacional (semàntic) de la gramàtica, la relació entre les unitats semàntiques que són activades pels A de (6) és una relació d'oposició que s'expressa mitjançant *però* (sobre els valors semàntics dels mots connectors en català vegeu Cuenca 2006).

13. Noteu que el terme «ecològic» s'associa aquí al reciclatge i la reutilització: el pi artificial no es llança, sinó que es reutilitza, a diferència del natural, que sovint es rebutja un cop usat.

La dimensió focus-rerefons regula la introducció de informació nova en el discurs. Les relacions de coherència entre unitats del nivell interpersonal són sensibles a aquesta dimensió, de manera que, en un A, l'assignació de la funció Focus a C, R o T pot activar la realització de nous A, els C, R o T dels quals poden, alhora, ser assignats també la funció Focus. En l'exemple (7), línia 2163, la funció Focus s'assigna als subactes T i R *van anar a Espinelves* (T: *van anar*, R: *Espinelves*). Immediatament després es produeixen tres moviments que es corresponen a altres relacions entre unitats pragmàtiques del text: la valoració del ram que la tia Salut ha portat d'Espinelves a la línia 2165; el tancament, a la línia 2166, del CA en què s'insereix aquesta valoració; i la indicació, a 2167, que el parlant ALL està atent a la intervenció del parlant MAG. En el moviment següent, en la línia 2168, el parlant VIE reprèn el subacte focal T de la línia 2163 per iniciar el CA argumentatiu en què, com hem comentat més amunt, es defensa l'opció de pi artificial, suggerit per la referència a Espinelves en el subacte focal T.

- (7) 2163 MAG (. o.15) que [van anar a] Espinelves\
2164 ALL [xx]
2165 ALL (. o.33) maco\
2166 MAG (. o.67) i ja veus\
2167 ALL {(??) mhm\
2168 VIE (. o.23) {(AC) nosatres} volíem anar-hi avui p(e)rò: _

La funció Rerefons també sembla tenir un paper en la gestió de la informació en català, atès que pot tenir una codificació específica en la gramàtica: els T, R o C a què s'assigna la funció Rerefons en el nivell interpersonal (pragmàtic) es poden codificar, en els nivells morfosintàctic i fonològic, mitjançant una posició extraclausal (que suposa també la inserció d'un clític a dins de la clàusula, excepte en el cas dels subjectes i els adjunts al predicat no pronominalitzables) i una caiguda entonativa (que contrasta amb la prominència entonativa del focus). És el cas d'*això* a (8).¹⁴

14. Vallduví (2002) proposa altres exemples del mateix tipus. A (1a) (Vallduví 2002: 1252), el context interrogatiu fa veure que *va donar el Miró* és focus (o rema), mentre que *a ma mare*, que ocupa una posició postclausal, és rerefons (o tema). Com assenyala Vallduví, el rerefons ha d'anar forçosament a una posició extraclausal («dislocada» per a Vallduví), perquè si no l'oració no és reeixida (1b).

- (1) a. ¿Què va fer, el Joan, que involucra ta mare?
Li va donar el MIRÓ, a ma mare
b. !Va donar el Miró a ma MARE

- (8) 2159 ALL {(??) d'on ho} deu haver tret això\
2160 MAG xxx
2161 MAG me'l va dur ahir la tieta {(??) Salut\}

La dimensió tòpic-comentari està implicada en el registre gradual del contingut comunicat en el component contextual. La funció Tòpic s'assigna al subacte que assenyalava com es produeix això. Algunes llengües tenen marcadors de tòpic que s'assignen al mateix referent en subactes independents. En català, els tòpics que no són focals al mateix temps poden ocupar una posició extraclausal, com hem vist en referir-nos a la funció Rerefons, però també és possible que no hi hagi un tòpic explícit si la informació s'ha donat en actes anteriors o es pot recuperar a través de la morfologia. Això és el que trobem en el text (1), fins i tot quan hi ha un canvi de referent que no es fa explícit en el nivell morfosintàctic: noteu a (9) que el predicat de la línia 2185 realitza un subacte T d'adscripció d'un atribut al pi artificial (*no embruta*), mentre que el de la línia 2190 adscriu una propietat al pi natural (*s'asseca*), sense que en cap cas es realitzi obertament el subacte R corresponent al pi artificial i al natural.

- (9) 2185 VIE i: almenys no embruta\
2186 MAG no fa tanta [1 porqueria\
2187 VIE {(P) [1 sí sí\}
2188 ALL no embru[tes 2] tant_
2189 VIE {(P) [2 sí\}
2190 MAG perquè quan s'asseca_ ((ALL hi intercala alguns sons inintel·ligibles))
2191 MAG amb l'escalfor de casa_
2192 MAG [1 cau tot allò\

Les funcions que la FDG situa en la dimensió contrast-encavalcament assenyalen el desig del parlant de veure les diferències (Contrast) i les semblances (Encavalcament) entre dos o més continguts comunicats, o entre un contingut comunicat i informació disponible en el context. No sembla que hi hagi llengües que marquin l'encavalcament, i la funció Contrast pot combinar-se amb altres funcions pragmàtiques, com il·lustrem a (10).

- (10)¹⁵ 2219 MAG i per[1 què diu que no viuen_] aquests_ [2 eh_]

15. La transcripció original d'aquest segment a Payrató i Alturo, ed., (2002) no separa les tres seqüències tonals que indiquem en aquest article amb el signe de manteniment final (_), que es poden identificar en l'arxiu sonor corresponent.

L'expressió explícita del tòpic (*els pins naturals*) és innecessària, ja que el referent ha aparegut abans (és per tant informació no focal), i la flexió de tercera persona del plural del verb ens permet recuperar-lo. Tanmateix, el tòpic/rerefons és codificat amb el demostratiu *aquest*, que se situa en posició extraclaus, tal com ens fa veure el truncament de la seqüència tonal «i per què diu que no viuen...». En situar en aquesta posició un tòpic no focal, que altrament podria ocupar la posició canònica de subjecte preverbal (és a dir: «i per què diu que *aquests no viuen*»), el parlant contribueix també a assenyalar el contrast entre el tòpic *pi natural* i el tòpic *pi artificial*, que, com hem vist, constitueix el nucli d'una controvèrsia sobre l'arbre de Nadal que, en el text que hem comentat, es resol amb la defensa conjunta de l'opció *pi artificial*.

8. CONCLUSIÓ

En aquest treball hem mostrat que la cohesió es formula en el nivell interpersonal (pragmàtic) de la gramàtica mitjançant l'establiment de diverses formes de coherència en cadascuna de les capes que la FDG situa en aquest nivell: la capa dels *moviments*, que regula l'organització textual; la dels *actes de discurs*, que regula l'organització de l'acció; i la dels *continguts comunicats* i les seves parts, els subactes de *referència* i d'*adscripció*, que regula l'organització de la informació. El text conversacional que hem analitzat ens ha servit, d'altra banda, per mostrar que parlants diferents poden contribuir de manera conjunta a la construcció d'un text cohesiu.

No cal dir que cal analitzar altres dades per poder valorar la utilitat d'aquesta proposta per a l'estudi de la cohesió, especialment pel que fa als indicadors morfosintàctics i fonològics que en codifiquen la motivació pragmàtica (que hem tractat en aquest treball) i la semàntica (de la qual no ens hem ocupat). A més, s'han de tractar les motivacions conceptual i contextual de la cohesió abans de poder disposar d'una explicació completa de com es configura i es formula la cohesió abans de ser articulada en el llenguatge. En qualsevol cas, confiem haver contribuït a fer un pas endavant en aquesta recerca.

NÚRIA ALTURO

Universitat de Barcelona

KEES HENGVELD

Universiteit van Amsterdam

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALTURO, N. (2010) «Coherencia discursiva: dimensiones contextual y gramatical», *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación*, 41, pp. 3-30. [Disponible a <<http://www.ucm.es/info/circulo/no41/alturo.pdf>>.]
- ALTURO, N. & K. HENGVELD (en preparació) «Cohesion in Functional Discourse Grammar».
- ASHER, N. & L. VIEU (2005) «Subordinating and Coordinating Discourse Relations», *Lingua*, 115, pp. 519-610.
- CARASSA, A. & M. COLOMBETTI (2009) «Joint meaning», *Journal of Pragmatics*, 41/9, pp. 1837-1854.
- CLARK, H. H. (1996) *Using Language*, Cambridge, Cambridge University Press.
- (2006) «Social actions, social commitments», dins N. J. Enfield & S.C Levinson (eds.), *Roots of Human Sociality*, Oxford i Nova York, Berg.
- CUENCA, M. J. (2006) *La connexió i els connectors*, Vic, Eumo.
- DIJK, T. Van (1990) «Issues in Functional Discourse Analysis», dins H. Pinkster & I. Genée (eds.), *Unity in diversity: Papers presented to Simon Dik on his 50th birthday*, Dordrecht, Foris, pp. 27-46.
- DIK, S. C. (1997) *The Theory of Functional Grammar*, editat per K. Hengeveld, Berlín / Nova York, Mouton de Gruyter («Functional Grammar Series», vols. 20 i 21). [2a edició revisada]
- DUBOIS, J. W. *et alii* (1991) *Discourse transcription*, Londres, Longman.
- EEMEREN, F. H. van & R. GROOTENDORST (1991) «The study of argumentation from a speech act perspective», dins J. Verschueren (ed.), *Pragmatics at issue. Selected papers of the International Pragmatics Conference, Antwerp, August 17-22, 1987*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 151-170.
- EEMEREN, F. H. van, R. GROOTENDORST & F. SNOECK HENKEMANS (2002) *Argumentation. Analysis, Evaluation, Presentation*, Londres, Lawrence Erlbaum Associates.
- GARCÍA VELASCO, D. (2003) *Funcionalismo y lingüística: la gramática funcional de S. C. Dik*, Oviedo, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Oviedo.
- GILBERT, M. (2000) *Sociality and Responsibility: New Essays in Plural Subject Theory*, Lanham, MD, Rowman & Littlefield.
- GONZÁLEZ, M. (2004) *Pragmatic Markers in Oral Narrative: The Case of English and Catalan*, Amsterdam, John Benjamins («Pragmatics and Beyond», 122, New Series).
- (2005) «Pragmatic markers and discourse coherence relations in English and Catalan oral narrative», *Discourse Studies*, 7, 1, pp. 53-86.
- HENGVELD, K. & J. L. MACKENZIE (2008) *Functional Discourse Grammar. A typological-based theory of language structure*, Oxford, Oxford University Press.

-
- (2009) «Functional Discourse Grammar», dins B. Heine & H. Narrog (eds.), *The Oxford Handbook of Linguistic Analysis*, Oxford, Oxford University Press, pp. 367-400.
- KROON, C. (1995) *Discourse particles in Latin*, Amsterdam, Gieben.
- LEVELT, W. J. M. (1989) *Speaking: From Intention to Articulation*, Cambridge, MA, MIT Press.
- MACKENZIE, J. L. (2009) «Alternations and cognitive adequacy in Functional Discourse Grammar», *International Workshop on the Morphosyntactic Level in Functional Discourse Grammar*, Gijón, Universitat d'Oviedo.
- PAYRATÓ, L. (1995) «Transcripció del discurs coloquial» dins L. Cortés (ed.), *El español coloquial*, Almería, Universidad de Almería, pp. 45-70. [Trad. cat. «Transcripció del discurs oral» dins L. Payrató *et alii* (eds.), *Corpus Corpora*, Barcelona, PPU.]
- (2002) «L'enunciació i la modalitat oracional» dins Joan Solà *et alii* (eds.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries, 1149-1220.
- PAYRATÓ, L. & N. ALTURO, eds. (2002) *Corpus oral de conversa col·loquial. Materials de treball*, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- REDEKER, G. (1990) «Ideational and Pragmatic Markers of Discourse Structure», *Journal of Pragmatics*, 14, pp. 367-81.
- ROMERA, M. (2004) *Discourse Functional Units. The expression of coherence relations in spoken Spanish*, Munich, Lincom Europa.
- SANDERS, T. (1997) «Semantic and Pragmatic Sources of Coherence: On the Categorization of Coherence Relations in Context», *Discourse Processes*, 24, pp. 119-47.
- SNOECK-HENKEMANS, F. (1997) *Analysing Complex Argumentation. The reconstruction of multiple and coordinatively compound argumentation in a critical discussion*, Amsterdam, SICSAT (International Center for the Study of Argumentation).
- (2001) «Argumentation, explanation and causality. An exploration of current linguistic approaches to textual relations», dins T. Sanders *et alii* (eds.), *Text Representation. Linguistic and psycholinguistic aspects*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 231-247.
- VALLDUVÍ, E. (2002) «L'oració com a unitat informativa», dins J. Solà *et alii* (eds.), *Gramàtica del català contemporani*, vol. 2, Barcelona, Empúries, pp. 1221-1279.
- WALTON, D. N. & E. C. W. KRABBE (1995) *Commitment in Dialogue: Basic Concepts of Interpersonal Reasoning*, Albany, NY, State University of New York Press.